

1. november 2017

OVERSIGT OVER INITIATIVER PÅ VETERANOMRÅDET

INDLEDNING

Oversigten over gældende initiativer på veteranområdet indledes med en beskrivelse af større initiativer på øvrige ministeriers områder.

Derefter beskrives initiativerne under Forsvarsministeriets ressort efter følgende disponering:

- Tiltag over for udsendte soldater og veteraner
- Tiltag over for pårørende
- Økonomisk tryghed
- Markering og anerkendelse af indsatsen
- Koordination af indsatsen

Det skal bemærkes, at en del af de beskrevne initiativer tilpasses til missionernes karakter og "hårdhed".

Afslutningsvis redegøres for de politiske initiativer på området begyndende med veteranpolitikken af 2010, styrkelsen af indsatsen i 2014 samt beskrivelse af 10 millioner kroners puljen.

Faglige og frivillige organisationer på veteranområdet yder anerkendelse og støtte til veteraner og pårørende. Tilsvarende har regioner og kommuner opbygget initiativer, der understøtter samme mål. Denne store og vigtige indsats er ikke beskrevet nedenfor.

INITIATIVER UNDER SUNDHEDS- OG ÆLDREMINISTERIETS RESSORT

- Der er udviklet og oprettet højt specialiserede tilbud ved henholdsvis Rigshospitalet, Aarhus Universitetshospital og Odense Universitetshospital målrettet patienter med svær posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD) på baggrund af tjenesterelaterede belastninger i relationer til udsendelse.
- Traumebehandling, herunder genoptræning af fysisk sårede veteraner på Rigshospitalet er blevet styrket bl.a. gennem ansættelse af særligt personale. Veteraner med amputationer bliver tilbudt sportsproteser (i samarbejde med Forsvarsministeriet).

INITIATIVER UNDER SOCIAL- OG INDENRIGSMINISTERIETS RESSORT

- Veteraner er blevet en del af målgruppen for Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsfunktion, som støtter veteraner, pårørende, kommuner og specialinstitutioner med vejledende rådgivning og udredning af problemstillinger på det sociale område, når den rette ekspertise ikke er til stede i kommunerne.
- Reglerne om betalings- og handlekommune i forbindelse med ophold i SoldaterRekreationer, veteranhjem og Veteranbo er ændret med henblik på, at beliggenhedskommunen for sådanne tilbud ikke bærer det økonomiske ansvar for hjælp efter den sociale lovgivning til veteranerne under og efter deres ophold i sådanne veterantilbud. Ændringen skal samtidig medvirke til i praksis at gøre kontakten mellem veteraner og kommuner smidigere.

INITIATIVER UNDER MINISTERIET FOR BØRN, UNDERVISNING OG LIGESTILLINGS RESSORT

- Grundlaget for realkompetencevurdering og vejledning er styrket, så veteraner bedre kan nyttiggøre deres kompetencer ved valg af uddannelse og erhverv (i samarbejde med Forsvarsministeriet).

INITIATIVER UNDER BESKÆFTIGELSESMINISTERIETS RESSORT

- En undersøgelse udarbejdet af den daværende Arbejdsskadestyrelse – blandt andet i samarbejde med Dansk Psykiatrisk Selskab – har givet grundlag for at hæve ménprocenten for psykiske skader. Ménprocenten blev i 2011 hævet fra 25 til 35 procent for de sværeste psykiske skader – hvor der både er svære symptomer på PTSD samt anden psykisk sygdom. For den enkelte veteran med svære psykiske skader betyder det konkret en større kontant godtgørelse.
- Udredningen "A scientific review addressing delayed-onset posttraumatic stress disorder and posttraumatic depression" fra juni 2013 har ført til lempelser i arbejdsskademyndighedernes praksis vedr. posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD). Ændringen har betydet, at forsinket PTSD kan anerkendes som arbejdsskade. Ved forsinket PTSD viser de første symptomer på PTSD sig inden for de første 6 måneder efter belastningens ophør, og sygdommen er fuldt ud til stede inden for 2 år. Praksisændringen har medført, at flere sager om PTSD bliver anerkendt som en arbejdsskade.
- I forlængelse af ovenstående udredning er der foretaget et review af udredningen ift. depression, som i juni 2016 har ført til optagelse af depression efter krigsdeltagelse på erhvervssygdomsfortegnelsen. Det betyder, at soldater, der har været udsendt til krigstjeneste, administrativt vil kunne få anerkendt deres sygdom, såfremt kravet til belastning og dokumentation herfor er opfyldt.
- En særlov fra 2014 har indført lempeligere dokumentationskrav for tidligere udsendte soldater med sent diagnosticeret PTSD. Loven betyder, at det ikke er afgørende, hvornår en psykiatrisk speciallægeerklæring bliver udstedt – blot at det fremgår, at sygdommen sandsynligvis er opstået på grund af veteranens udsendelse. Særloven har medført, at flere veteraner får anerkendt PTSD som en arbejdsskade.
-
- I forbindelse med satspuljeaftalen for 2017 blev der afsat i alt 9 mio. kr. til Videns- og netværkshuset Cabi under Beskæftigelsesministeriets område. De 9 millioner over fire år

skal gå til at arbejde med veteranerne og til at udvikle en ny jobportal med henblik på bygge bro mellem veteraner og virksomheder.

INITIATIVER UNDER FORSVARSMINISTERIETS RESSORT

Tiltag over for udsendte soldater og veteraner

Udvælgelse

- Forsvaret har siden 2010 arbejdet med styrkelse af udvælgelse af soldater til missioner. Arbejdet har været todelt ved en styrket udvælgelse af ansøgere til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse (HRU) og en styrket vurdering af fastansatte inden genudsendelse.
- Styrket HRU-uddannelse: Værnepligtige (og tidligere værnepligtige) ansøgere til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse har siden 2011 svaret på et spørgeskema om deres reaktioner på tidligere hændelser mv. Skemaet vurderes af en psykolog fra Forsvarsministeriets Personalestyrelses Rekruttering. Vurderes ansøgningen påfaldende, udtages den pågældende til telefoninterview med en psykolog fra Forsvarsministeriets Personalestyrelses Rekruttering. Vurderes ansøgeren ikke at kunne opfylde kravene til robusthed, bliver han eller hun afvist.
- Styrket vurdering af fastansatte inden genudsendelse: Fælles for alle uddannelser gælder, at ansøgeren kun kan optages, hvis den pågældende opfylder de fastsatte krav til en militær ansættelse på optagelsestidspunktet, hvilket omfatter en fysisk test, en helbreds-vurdering og en vurdering af den psykiske robusthed.
- Generelt er udvælgelsen blevet styrket siden 2011 med markant øget fokus på psykisk robusthed. Udvælgelsen skal for de fleste ansøgere ses som en trinvis proces, startende ved Forsvarets Dag, henover værnepligten til den senere udvælgelse til udsendelse.

Før

- Allerede inden en soldat udsendes, som enkeltperson eller som en del af en enhed, udpeges der en kontaktofficer ved soldatens tjenestested. Kontaktofficeren er bindeled mellem Forsvaret og de pårørende både før, under og efter udsendelsen – også ved tilskadekomst og dødsfald. Kontaktofficeren er typisk de pårørendes indgangsvinkel til resten af Forsvarets støttetilbud og kan kontaktes døgnet rundt. Kontaktofficeren arrangerer bl.a. pårørendearrangementer før, under og efter udsendelsen.
- Som led i udvælgelsen af soldater, der skal udsendes, gennemføres obligatoriske helbredsundersøgelser med særlig opmærksomhed på parathed. Forsvarets psykologer inddrages i relevant omfang.
- Der gennemføres systematiske helbreds- og tandlægevurderinger for at forebygge udsendelse af personer med sygdomme, der medfører en øget risiko for utjenstydgtighed i udsendelsesperioden eller behov for undersøgelser og behandling i et omfang, som ikke kan håndteres indenfor den sanitetsorganisation, som findes i missionsområdet.
- Alt personel samt pårørende orienteres før udsendelsen om personlige og familiære udfordringer i forbindelse med udsendelse og herunder mental og praktisk forberedelse af "hjemmefronten" samt juridiske- og forsikringsmæssige forhold. Orienteringerne forestås af Veterancentrets socialrådgivere. Endvidere orienteres om kollegastøtte samt frivillige- og faglige organisationers støtte.

- Chefer og førere af enheder undervises inden udsendelse i anvendelsen af aflastnings-samtaler og i brugen af "Operativ Stress Kontrol" (subjektiv visuel skala, der grafisk beskriver soldaters belastningsniveau under operative forhold. Anvendes for at hjælpe ledere og chefer med at måle det psykologiske niveau hos enheden). Herudover gennemføres coaching/sparring i forhold til at støtte den enkelte fører i at vurdere om alle i enheden er parate til udsendelse. Hvis en fører er i tvivl om en soldats psykiske tilstand, anmodes der om en psykologsamtale til medarbejderen. Uddannelsen af chefer og førere tilpasses missionens karakter og "hårdhed".
- Veterancentrets kontaktpsykologer tilknyttes den udsendte enhed, så de i løbet af forberedelsesperioden og udsendelsesperioden kan støtte enheden. Alt efter varighed af missionen og missionens art vil der i samråd med enheden blive planlagt kontaktbesøg. Her kan de udsendte tale med psykologen om løst og fast efter behov. Kontaktpsykologerne arbejder tæt sammen med chefer i missionsområdet, den udsendte præst og læge. Lægen og præsten kan sammen med cheferne yde direkte støtte i missionsområdet. Ikke alle udsendte enheder råder over egen præst og/eller læge.

Under

- Ved alvorlige hændelser kan Veterancentrets krisepsykologer sendes til missionsområdet. For at lette overgangen fra udsendelse til civil hverdag gennemfører psykologerne desuden "battlemind debriefinger" i særligt belastende missioner for kampsoldater og andre soldater ved behov. Her bliver soldaterne gjort opmærksomme på de mange faktorer – sociale, psykosociale, hormonelle, ernæringsmæssige og fysiske – der spiller ind, når de vender hjem.
- Hvis en soldat kommer hjem fra missionsområdet før tid, vil kontaktofficeren være til rådighed for veteranen og de pårørende. Kontaktofficeren kan bl.a. være behjælpelig med transport efter behov og kontakt til Forsvarets øvrige tilbud om støtte, samt almindelig rådgivning og opfølgning.
- Alle soldater, der bliver hjemsendt før tid, bliver indkaldt til samtale af Veterancentrets socialrådgivere. Ved denne samtale afdækkes soldatens situation, og der henvises til Veterancentrets psykologer eller andre hjælpeforanstaltninger ved behov.

Hjemkomst

- Under afviklingen orienteres veteranerne generelt om overgangen fra "battlemind" til "homemind", herunder mulige efterreaktioner, værktøjer til at takle disse samt mulighederne for støtte.
- Enheder, der har været indsat i hårdt belastende missioner, gennemfører Akklimatiserings- og Reintegrationsforløb af ca. seks ugers varighed, hvor veteranerne har mulighed for at bearbejde oplevelserne med ligestillede (den psykologiske del af forløbet kaldes "Fra Battlemind til Homemind"), samt at vænne sig til overgangen til en tilværelse i Danmark igen. Veteranerne har endvidere mulighed for at afdække egne kompetencer og på baggrund af disse søge et civilt job, en uddannelse eller en stilling i Forsvaret, før enheden bliver opløst. For tiden er udsendelse af større enheder, som er indsat i hårdt belastende missioner, ikke så aktuell.
- Personel, der har været udsendt i hårdt belastende missioner, og som forlader Forsvaret i forlængelse af en udsendelse, bliver tilbudt et forløb, der supplerer det almindelige "Akklimatiserings- og Reintegrationsforløb" (se ovenfor). Det er et individuelt forløb på op til syv uger og kan fx foregå ved et arbejdsmarkedsuddannelsescenter (AMU-center).

- Alle udsendte er efter hjemkomsten til Danmark forpligtede til at mødes på tommandshånd med en af Veterancentrets psykologer for at afklare umiddelbart støttebehov. For nogen gennemføres mødet i forbindelse med afviklingen af holdet eller enkeltmandsafviklinger, for andre i forbindelse med reintegrationsforløbene.
- Tre måneder efter hjemkomst samles det personel, der har været indsat med enheder udenfor de hårdt belastende missioner, og som derfor ikke er omfattet af "Akklimatiserings- og Reintegrationsforløbene" med henblik på socialt samvær, information og opfølgning. Deltagelse er pligtig for tjenestegørende veteraner og frivillig for hjemsendte veteraner. Ved de sejlene enheder vil besætningerne blive samlet, når skibschefen skønner, at der er et behov.
- Syv måneder efter hjemkomst afholdes et tilsvarende arrangement for personel, der har gennemført "Akklimatiserings- og Reintegrationsforløbet" efter hårdt belastende missioner. Deltagelse er pligtig for tjenestegørende veteraner og frivillig for hjemsendte veteraner.
- Seks måneder efter hjemkomst udsendes spørgeskema til alle udsendte om oplevelser og reaktioner. Veterancentrets psykologer retter henvendelse til veteraner, der viser tegn på støttebehov (medmindre veteranen aktivt frabeder sig at blive kontaktet).
- Veteraner, der forlader Forsvaret, bliver kontaktet efter henholdsvis 2, 5 og 8 år. Hvis veteranen besvarer henvendelsen og giver udtryk for, at han/hun har behov for hjælp, vil den pågældende blive kontaktet af en medarbejder fra Veterancentret, der koordinerer tilgangen til Veterancentrets tilbud, herunder psykologstøtte. Modtager Veterancentret ikke svar fra veteranen, vil Veterancentret efterfølgende søge kontakt med veteranen på anden vis.

Generelle støttetilbud

- Veterancentret tilbyder psykologbistand til alle ansatte og tidligere ansatte, som under en international mission har været udsat for traumatiserende hændelser eller har problemer med at tilpasse sig igen efter en udsendelse. Der kan ligeledes ydes hjælp til evt. parforholdsproblemer, der er opstået som følge af udsendelse. Der er ingen "forældelsesfrist" for henvendelser på baggrund af oplevelser under en udsendelse.
- Veterancentrets psykologer kan kontaktes i daglig arbejdstid på Veterancentrets telefon 72 81 97 00. Derudover kan der søges råd og vejledning ved Veterancentrets psykologer via Veterancentrets hjemmeside www.forsvaret.dk/veteran. På hjemmesiden er der tillige adgang til en net-rådgivning, hvor veteraner og pårørende kan være anonyme, hvis det er ønsket. Veteraner kan efter en samtale med en af Veterancentrets psykologer blive tilbudt behandling ved en af veterancentrets psykologer, eller blive tilbudt forløb hos en netværkpsykolog i lokalområdet, hvor veteranen bor.
- Der kan både før, under og efter udsendelsen søges støtte, rådgivning og vejledning hos Veterancentrets socialrådgivere, der er placeret på lokale tjenestesteder.
- Veteraner og pårørende kan døgnet rundt, alle årets dage, komme i kontakt med en socialrådgiver via Veterancentrets døgntelefon (72 81 97 00). Inden for daglig arbejdstid kan man via døgntelefonen komme i kontakt med en socialrådgiver, en psykolog eller henvises til en af Forsvarets læger ved Forsvarets Sundhedstjeneste. Uden for daglig arbejdstid, det vil sige i alle aften- og nattetimer, i weekends og på helligdage er døgntelefonen bemandet af en socialrådgiver. Socialrådgiveren kan afdække, hvilke former for støtte der er behov for. Hvis der er behov for anden støtte, end den som en socialrådgiver kan give, vil socialrådgiveren formidle kontakt til rette instans i Forsvaret Ved akut

behov for støtte vil socialrådgiveren henvise til den øvrige offentlige sektors akutberedskab (vagtlægeordning, skadestue, politi m.v.)

- Veterancentrets mentor- og beskæftigelsesrådgivere støtter særligt sårbare og hjemløse veteraner i at forbedre deres livssituation økonomisk, socialt, behandlings- og beskæftigelsesmæssigt i et tæt samarbejde med kommunale, regionale og frivillige aktører. Mentor og beskæftigelsesrådgivere har særligt fokus på veteraner, som ikke selv henvender sig for at modtage veterancentrets tilbud.
- Både soldater og pårørende får udleveret en række forskellige pjecer. De har til hensigt at støtte bedst muligt før, under og efter udsendelse. Materialerne er alle at finde på Veterancentrets hjemmeside www.forsvaret.dk/veteran under menupunktet "Publikationer".

Frivillig indsats understøttet af midler fra Forsvarsministeriets ramme

- "Veteranstøtten" i regi af den danske internationale veteranorganisation "Danmarks Veteraner" muliggør, at veteranerne kan tale med ligesindede via telefonlinje, e-mail og samvær i øvrigt.
- KFUMs Soldatermission i Danmark yder støtte overfor veteraner og pårørende med uformelle mødesteder på de eksisterende soldaterhjem samt støtte til veteraner og pårørende med udfordringer på de etablerede Soldaterrekreationer samt Veteranbo.
- KFUMs Soldatermission opstiller og udsender soldaterhjem til missionsområder i tæt samarbejde med Værnsfælles Forsvarskommando, med henblik på at støtte velfærdstjenesten.
- Veteraner og pårørende kan mødes under uformelle former og vilkår på veteranhjem i København, Fredericia, Aalborg, Aarhus og på sigt i Odense, for derigennem at styrke sammenhold og kammeratskab. Veteranhjemmene er døgnbemandet af frivillige hjælpere, der også er uddannet i at reagere, hvis nogle af veteranerne har brug for hjælp – dette indebærer primært henvisning til det etablerede støtte- og behandlingssystem. Der er endvidere mulighed for overnatning i begrænset omfang.
- Kontaktinformation til øvrige frivillige organisationer, der støtter veteraner og pårørende på forskellig vis, kan findes på www.forsvaret.dk/veteran under menupunktet "Frivillige foreninger, Veteran aktører".

Tiltag over for pårørende

- De pårørende støttes af kontaktofficeren, som beskrevet under "Tiltag over for den udsendte".
- I forbindelse med udsendelse af enheder afholder tjenestestedet en række orienteringer om den forestående mission og de forhold, man som pårørende skal være opmærksom på. Blandt andet deltager Veterancentrets socialrådgivere og psykologer med oplæg og informerer her om en række psykologiske, sociale, økonomiske og praktiske forhold, der kan klæde pårørende på til at håndtere et familiemedlems udsendelse. Desuden deltager Familienetværket samt Veteranstøtten (frivillige foreninger, der arbejder til gavn for veteraner og pårørende). Disse orienteringer er forankret ved tjenestestedets kontaktofficer og omfatter som minimum:
 1. "Pårørendearrangement før udsendelse", som afholdes ca. to måneder før enheden udsendes. Her møder de pårørende tjenestestedets kontaktofficer, som giver en orientering om kontaktofficerens rolle. Ved dette arrangement orienteres de pårørende endvidere om mulige psykiske reaktioner, støttemuligheder, familienetværket og

kontaktmuligheder. Forsvarets psykologer har udarbejdet pjecerne "Når du sendes ud" og "Mens I er væk fra hinanden", som uddeles under arrangementet, ligesom børnefamilier også får børnebogen "Min far er soldat". En del andre skriftlige materialer vil være til rådighed, herunder et særligt informationsmateriale om børn og unge til udsendte, møntet på børn, unge og deres omgangskreds. Det drejer sig om hæfterne "Ungt bagland", "Børnene i baglandet" og "Professionel i baglandet", der også er udviklet af Forsvarets psykologer. Endvidere har Forsvaret udgivet scrap- og opgavebogen "Missionen går til...", hvor familien gennem arbejdet med bogen kan få ideer til, hvordan de kan hjælpe og støtte hinanden i forhold til udsendelsen. Materialerne findes alle på Veterancenterets hjemmeside www.forsvaret.dk/veteran under menupunktet "Publikationer".

2. I de tilfælde hvor der afholdes en udsendelsesparade, inviteres de pårørende til overværelse af paraden.
 3. "Midtvejsarrangement for pårørende", som afholdes midtvejs i udsendelsesforløbet. Under dette arrangement vil der normalt være deltagelse af en repræsentant for den udsendte enhed. Ved udsendelser af kortere varighed end 6 måneder, afholdes dette arrangement normalt ikke.
 4. "Pårørendearrangement i forbindelse med hjemkomst", som afholdes umiddelbart før eller i forbindelse med, at enheden kommer hjem.
 5. Hjemkomst til lufthavn/havn, hvor en repræsentant fra Forsvaret byder velkommen hjem.
 6. I de tilfælde, hvor der afholdes en hjemkomstparade, inviteres de pårørende til at overvære paraden.
- Soldater, der udsendes som enkeltpersoner (fx i regi af FN), følger et særligt hjemkomstprogram på lige fod med soldater, der udsendes med enheder. Programmet er fleksibelt og tilbydes også i meget individualiseret form. Samme forhold gør sig gældende for personel, der ikke udsendes samtidig med den øvrige styrke. Ovennævnte arrangementer for pårørende kan i visse tilfælde bortfalde for dette personel, men kontaktofficeren på tjenestestedet tilsikrer i hvert enkelt tilfælde, at de pårørende er orienteret om Forsvarets tilbud.
 - De pårørende kan, ud over at anvende den tilknyttede kontaktofficer, finde relevant information om alle Forsvarets tilbud om rådgivning og støtte samt diverse pjecer og foldere på Veterancentrets hjemmeside (www.forsvaret.dk/veteran). Via Veterancentrets døgntelefon (72 81 97 00) kan de pårørende ved et opkald komme i kontakt med en socialrådgiver fra Forsvaret, der kan hjælpe med rådgivning og evt. guide den pågældende videre til et af Veterancentrets øvrige støttetilbud. Familien kan fx støttes med socialrådgiverbistand eller psykologhjælp fra Veterancentret (bl.a. via www.forsvaret.dk/veteran).
 - Når veteranen er kommet hjem, kan han/hun eller dennes pårørende til enhver tid rette henvendelse til tjenestestedets kontaktofficer, hvis der måtte være behov for yderligere støtte.

Økonomisk tryghed

- Ved hjemkomsten orienteres om job- og uddannelsesmuligheder i tilknytning til Akklimatiserings- og Reintegrationsforløbet.

- Hvis den ansatte får fysiske eller psykiske skader og midlertidigt rammes af nedsat arbejdsevne, vil Forsvaret gøre en indsats for at placere den enkelte i en relevant stilling, som den ansatte kan varetage.
- Hvis den ansatte under udsendelse får varige fysiske eller psykiske skader, der forhindrer ny udsendelse, tilbyder Forsvaret rehabilitering, herunder f.eks. behandling, omskoling, efteruddannelse og/eller praktikophold.
- Veteraner er som øvrige ansatte i Forsvaret omfattet af Arbejdsskadesikringsloven. De vil således være omfattet ved tilskadekomst og dødsfald, der sker under arbejdet eller de forhold, arbejdet foregår under. Efter Arbejdsskadesikringsloven dækkes bl.a. mén (2017 sats: 100 % = kr. 860.000,00), erhvervsevnetab, behandlingsudgifter (herunder også hjælpemidler eller lignende), overgangsbetøb til ægtefælle/samlever (2017 sats: kr. 162.000,00) og erstatning for tab af forsørger.
- Veteraner er ud over Arbejdsskadesikringsloven også omfattet af Forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning i henhold til Personellovens § 11a. Ordningen gælder for både tilskadekomst og dødsfald under udsendelse i INTOPS. Man kan være berettiget til godtgørelse for varigt mén (2017 sats: 100 % = kr. 4.179.500,00), erstatning for tab af forsørger (2017 sats: kr. 2.787.000,00) og erstatning til boet efter en person, der ikke var forsørger (2017 sats: kr. 1.391.500). Erstatningssatserne for dødsfald og tilskadekomst under eller som følge af den udsendtes tjeneste i internationale operationer omfatter også fritiden i forbindelse med opholdet, også når dødsfald skyldes en naturlig død.
- Hvis veteranen som følge af en arbejdsskade pådraget under udsendelse i INTOPS er blevet tilkendt et erhvervsevnetab på mindst 15 %, kan denne være berettiget til en supplerende løbende ydelse fra Forsvaret i henhold til Personellovens § 11b, således at overenskomstansatte i pensionsmæssig henseende bliver sidestillet med en tjenestemand i en tilsvarende situation og med tilsvarende lønanciennitet. Det er en betingelse for at være omfattet af ordningen, at man ikke er tjenestemand eller omfattet af Civilarbejderloven, samt ikke længere er ansat i Forsvaret. Hændelsen/hændelserne, der er årsag til arbejdsskaden, skal have fundet sted den 14. august 1996 eller senere.
- Veteraner kan ud over de oven for nævnte ordninger være omfattet af Personellovens 11 c vedrørende kulancemæssig godtgørelse for svie og smerte. Hvis en veteran som følge af en skade under udsendelse i INTOPS er for syg til at arbejde, er vedkommende berettiget til en godtgørelse på kr. 195,00 (2017 sats) pr. sygedag frem til den dag, hvor Arbejdsmarkedets Erhvervssikring træffer afgørelse om veteranens varige méngrad. Beløbet for kulancemæssig godtgørelse for svie og smerte kan dog ikke overstige maksimumsbetøbet på kr. 75.000,00 (2017 sats). Det er en betingelse for at være omfattet af ordningen, at skaden er pådraget den 14. august 1996 eller senere.
- Statsansatte på tjenesterejse i udlandet er omfattet af statens tjenesterejseforsikring. Forsikringen dækker sygdom og hjemtransport, lægelig fejlbehandling op til kr. 500.000,00, sygeledsagelse/tilkaldelse, rejseafbrydelse, bagageforsinkelse kr. 3.000,00, tyveri, brand og røveri af bagage kr. 15.000,00, dog kr. 30.000,00 hvis rejsen er over 3 måneder af varighed, privatansvar i udlandet for personskade kr. 5.000.000,00, for tingskade kr. 2.000.000,00 og global juridisk assistance kr. 75.000,00 for retshjælp og sikkerhedsstillelse kr. 100.000,00.
- Såfremt tjenesterejseforsikringen ikke erstatter et tab eller en beskadigelse af personlige ejendele sket under udsendelse i INTOPS, kan der eventuelt ydes kulancemæssig godt-

gørelse for tabet/beskadigelsen i henhold til Personellovens § 11d. Godtgørelse vil kunne ydes for nødvendige personlige ejendele, der ikke er særligt kostbare genstande, medmindre tabet eller beskadigelsen skyldes væsentlig grad af egen skyld. Der kan kun ydes godtgørelse med beløb svarende til de beløbsgrænser, der er fastsat i den almindelige tjenesterejseforsikring.

- Udsendte, der bliver repatrieret før planlagt hjemrotation som følge af sygdom eller tilskadekomst forårsaget af tjenesten, kan efter en individuel afgørelse bibeholde flere af de ydelser, der gives i forbindelse med udsendelse i en international operation, frem til den planlagte dato for hjemrotation. Det skal understreges, at der i hver enkelt sag om repatriering foretages en individuel og konkret vurdering af forholdene.

Markering og anerkendelse af indsatsen

- Der er etableret et monument over Danmarks internationale indsats efter 1948 i respekt for de mange, der har været udsendt til konflikt- og katastrofeområder, for dem der er udsendt nu og for dem, der er omkommet. Monumentet er udført af kunstner Finn Reinbothe og er placeret på Prinsessens Bastion i Kastellet. Monumentet blev indviet af hendes Majestæt dronningen den 5. september 2011 i forbindelse med flagdagen for Danmarks udsendte. Et informationscenter i tilknytning til monumentet er under etablering.
- Regeringen har i 2009 indført den 5. september som officiel flagdag for Danmarks udsendte. På den første flagdag i 2009 blev der gennemført en officiel højtideligholdelse, som blandt andet indebar en mindegudstjeneste for omkomne udsendte i Holmens Kirke samt en parade og reception for årets veteraner på Christiansborg. Flagdagen er en årligt tilbagevendende begivenhed. Siden 2011 har kranselægning ved monumentet over Danmarks internationale indsats efter 1948 tillige indgået i flagdagens officielle program.
- I 2010 blev der indført en national medalje for International Tjeneste, og i 2015 blev anerkendelse udvidet med indførelse af medalje for International Tjeneste 1948-2010. Som en del af veteranpolitikken af 2010 blev anerkendelsen af psykiske skader ligestillet med fysisk skader ved dekorering med Forsvarets Medalje for Sårede i Tjenesten.

Koordination af indsatsen

- Veterancentret og den udsendelsesansvarlige myndighed sørger for, at støtten til udsendte soldater, veteraner og deres pårørende koordineres bedst muligt.
- De frivillige og faglige organisationers indsats støttes og koordineres gennem Veteransekretariatet ved Veterancentret. Flere af de frivillige organisationer støttes økonomisk
- Forsvaret yder gennem tjenestestedets kontaktofficer den ansatte og de nærmeste pårørende størst mulig hjælp ved tilskadekomst i tjenesten. Kontaktofficeren koordinerer indledningsvis Forsvarets støtte til tilskadede og sårede veteraner samt deres pårørende, ligesom kontaktofficeren vil blive tilknyttet de nærmeste pårørende, hvis en soldat omkommer under international tjeneste.
- Hvis en veteran såres eller kommer alvorligt til skade med alvorlige mén til følge, koordineres den tværfaglige indsats overfor den tilskadede veteran af Veterancentrets Job- og Uddannelsesrådgivere. Indsatsen har til formål at sikre den varigt skadede medarbejder de bedst mulige vilkår for at kunne leve et fuldgældigt liv, på trods af sin funktionsnedsættelse, herunder omstille tilskadede veteraner fra hidtidig jobfunktion til ny jobfunktion i eller uden for Forsvaret.

- Veterancentrets Mentor- og beskæftigelsesrådgiversektion har særligt fokus på det kommunale samarbejde på alle niveauer. Kommunerne tilbydes sparring og rådgivning i forhold til udfærdigelse af veteranpolitikker og ansættelse af kommunale veterankoordinatorer. Der tilbydes undervisning af kommunale medarbejdere i veteraners særlige forhold, ligesom kommunerne bistås med rådgivning og støtte i konkret sagsbehandling.
- Tilskadekomne og sårede veteraner behandles medicinsk i det offentlige sygehusvæsen. Rigshospitalet er det primære modtagesygehus, da Forsvaret har ønsket at oparbejde en høj grad af rutine og ekspertise ved modtagelse og behandling af syge og sårede. Ved behandling i det offentlige sygehusvæsen vil kontaktofficeren og den fra Forsvaret tilknyttede kontaktlæge være til stede og samtidigt sørge for, at nærmeste pårørende er til stede, når veteranen ankommer fra missionsområdet (hvis ønsket). Kontaktofficeren vil herefter støtte veteranen og de nærmeste pårørende efter behov og inddrage relevante samarbejdspartnere fra det øvrige forsvar (fx kontaktlæge og Veterancentret).
- Forsvarets Sundhedstjeneste bidrager løbende til indsatser, hvor muligheder for fremtidig ansættelse vurderes, i samarbejde med Værnsfælles Forsvarskommando, Forsvarsministeriets Personalestyrelse og Veterancentret.

Veteranpolitik 2010

Den 13. oktober 2010 blev den første veteranpolitik offentliggjort. Veteranpolitikken indeholdt blandt andet 19 nye initiativer, som sidenhen er blevet implementeret og i drift (beskrevet i det foregående). Veteranpolitikken blev evalueret af en tværministeriel arbejdsgruppe medio 2013 og initiativerne tilpasset.

Styrket veteranindsats 2014

Bl.a. på baggrund af evalueringens anbefalinger og tilkendegivelser fra en række interessenter på veteranområdet afsatte partierne bag aftale på forsvarsområdet 2013-2017 i 2014 yderligere 25 mio. kr. årligt til at styrke veteranindsatsen med en række initiativer inden for følgende fire hovedområder:

1. Veteraner med særligt behov for støtte

Veterancentrets indsats for veteraner med særlige behov er blevet styrket. Samtidig blev der afsat resurser til at støtte den frivillige indsats i regi af eksempelvis veteranhjemmene og KFUMs soldaterrekreationer. Eksempler på initiativer:

- Videreførelse af satspuljeinitiativet 2012-2014 (se ovenfor under Beskæftigelsesministeriets område) vedrørende beskæftigelsesprojektet ved Veterancentret med henblik på fortsat at støtte tidligere ansatte, arbejdsledige eller langtidssygemeldte veteraner, som oplever vanskeligheder i samarbejdet med kommunen, samt gennemføre kommunikationsaktiviteter og udviklingsarbejde.
- Ansættelse af omsorgsmedarbejdere med henblik på at forbedre dialogen med særligt sårbare veteraner og støtte dem i forandringen af deres livssituation.
- Udbygning af samarbejdet mellem Forsvaret, kommunerne og øvrige offentlige myndigheder gennem videndeling om veteraner.
- Økonomisk rådgivning af veteraner, der har fået tilkendt arbejdsskadeerstatning.
- Daglige ledere på veteranhjem/ressourcepersoner på soldaterrekreationerne.
- Midler til Veterancentret dedikeret transportbehov for sårbare veteraner mhp. at sikre deres adgang til behandlinger, møder med kommunen mv.

- Skadede veteraner kan tilknyttes Forsvarets Para-idrætsprojekt. Projektet etablerer idræstilbud til skadede veteraner og herunder også særligt udsatte skadede veteraner. Projektet sikrer at danske skadede veteraner kan deltage i militære idrætsaktiviteter og idrætsbegivenheder og forberede sig dertil. Endvidere kan de skadede veteraner hjælpes til at komme i gang med en idræt på mere permanent basis. Alle skadede veteraner gives et individuelt forløb.
- Begge projekter varetages i regi af Forsvarets Sundhedstjeneste. Idrætsprojekter for tilskadekomne veteraner understreger overfor veteranerne, pårørende, samfundet og vore allierede, at Forsvaret støtter vores skadede veteraner.
- Donation af et antal af Forsvarets lejeboliger til KFUMs Soldatermission i Danmark med henblik på etablering af Veteranbo i tilknytning til den eksisterende soldaterrekreation i Høvelte.
- Understøttelse af Natur Retreat for Veteraner på Strynø med henblik på udbygning af værested for veteraner med udfordringer.

2. Forskning

Styrkelse af forskning, som gennemføres i regi af Videnscentret og Forsvarets Sundhedstjeneste, vedrørende fx:

- WEB baseret behandling, herunder anvendeligheden og effekten af apps til veteraner og pårørende som et støttende redskab før, under og efter udsendelse samt som et støtteværktøj i forbindelse med psykologbehandling.
- Internationalt forskningssamarbejde samt støtte til relevant dansk forskning, herunder blandt andet til identifikation af biomarkør profiler som kan indikere type og grad af psykisk sårbarhed.
- Forebyggelse – initiativer som kan ruste soldaterne til at håndtere de udfordringer, som de møder i forbindelse med udsendelse, herunder identifikation af arbejdsmæssige forhold under udsendelse der har betydning for de udsendtes velbefindende efter udsendelsen.

3. Støtte til pårørende og børn

Veterancenteret styrker gennem dialog med relevante samarbejdspartnere, herunder de frivillige organisationer, indsatsen for veteranernes pårørende og børn gennem initiativer som fx:

- Initiativer til støtte for veteraner og deres partnere, fx såkaldte PREP-kurser til fastholdelse og udvikling af indbyrdes relationer mellem den udsendte og partneren.
- Familiestøtte med fokus på børn – ved fx formidling af viden om at leve i familier med belastede veteraner, samtalegrupper for børn og unge, og økonomiske støtte til Familienetværket.
- Sommerlejre for veteraner med børn, med henblik på at give sårbare veteranfamilier en pause fra hverdagen, samvær i trygge rammer og netværksdannelse.
- Indsatsen for pårørende og børn undersøges, herunder veteranfamiliers behov og efterspurgt støtte. Undersøgelsen skal afdække børnenes trivsel og bruges til at forbedre indsatsen overfor de udsendte og deres familier. (underbygger tillige 'Forskning').

4. Anerkendelse

Der er iværksat konkrete initiativer mhp. at styrke anerkendelsen af veteraners indsats, fx:

- Tildeling af medaljer med tilbagevirkende kraft for tjeneste i international mission før 2010.
- Øget støtte til den frivillige indsats.
- Støtte til informationscenter ved monumentet over Danmarks internationale indsats efter 1948.

Initiativerne vedtaget i 2014 forventes fuldt implementeret ultimo 2017.

10 millioner kroners puljen

I forbindelse med indgåelse af forsvarsforliget 2013-2017 har kredsen af partier bag dette besluttet, at der etableres en pulje med i alt 10 mio. kroner. Puljens midler skal i forligningsperioden 2013-2017 støtte frivillige organisationers, med fleres, initiativer på veteranområdet.

Puljens midler kan søges:

- Til dækning af udgifter i forbindelse med aktiviteter, der har til formål bredt at anerkende veteraner i forbindelse med hjemkomstparader, mindehøjtideligheder, flagdag og lignende.
- Til tiltag af forebyggende, støttende eller informerende karakter over for nuværende som kommende veteraner samt deres pårørende, der understøtter veteranpolitikens formål og bidrager til at styrke indsatsen på veteranområdet.
- Til tiltag, der anerkender Hjemmeværnets og Beredskabsstyrelsens indsats i internationale operationer.
- Det er muligt at søge midler fra 10 mio. kroner puljen ved to årlige ansøgningsrunder.

Initiativer som følge af servicetjek af veteranindsatsen, aug. 2016

På baggrund af regeringsgrundlaget, juni 2015, blev der gennemført et gennemgribende servicetjek af veteranindsatsen bl.a. med henblik på at nå veteraner, der ikke nås af de allerede eksisterende tilbud, herunder sikre en bedre sammenhæng og en større vidensdeling på veteranområdet. Servicetjekket medførte en ny og mere rammesættende veteranpolitik af september 2016 og følgende nye initiativer:

- Tilsikring af at informationscentret i tilknytning til Monumentet over Danmarks Internationale Indsats når et bredere publikum.
- Arbejde for yderligere udbredelse af højtideligholdelse af flagdagen i landets kommuner.
- Øget fokus på at veteraners kompetencer indgår i vurderingen af studieegnethed og godskrivning for relevant uddannelse samt erhvervserfaring i det offentlige uddannelsessystem, fx ved optagelse under kvote 2.
- Organiseringen og driften af veteranhjemmene gives bedre rammer, fx ved at oprette et sekretariat i regi af Fonden Danske Veteranhjem.
- Forsvaret arrangerer årligt gensynstræf for veteraner og pårørende.
- Veterancentret arrangerer årlig samling af aktører på veteranområdet for drøftelse af aktuelle temaer i veteranindsatsen.
- Veteranindsatsen for veteraner bosiddende på Færøerne og Grønland klarlægges, og det sikres, at veteranindsatsen slår igennem i hele Rigsfællesskabet.
- Udvikling af et evidensbaseret mentalt robusthedsstræningsprogram. Tiltaget sigter mod, at obligatorisk mental- og robusthedsstræning implementeres.

- Forsvaret sætter øget fokus på pårørende, herunder pårørende til enkeltmandsudsendinger.
- Styrket prioritering af arbejdsmiljø i uddannelse og forberedelse af enhederne.
- Der oprettes en ny regionsfunktion, så veteraner med PTSD kan få et individuelt behandlingstilbud i alle regioner. Initiativet skal sikre en bedre tilgængelighed i veteranens nærområde.
- Praktiserende lægers viden om psykisk sårbare veteraner styrkes.
- App'en "PTSD family coach" implementeres og videreudvikles med psykoekudation, fx erfaringsmæssigt afledte reaktioner og symptomer samt forslag til håndtering og opfølgning.
- Idræt målrettet psykisk skadede veteraner styrkes. Med baggrund i de positive erfaringer med Dansk Idrætsforbunds Soldaterprojekt for fysisk skadede veteraner udvides indsatsen til også at gælde de psykisk sårede veteraner. Det sker i samarbejde mellem Danmarks Idrætsforbund, Dansk Handicapidrætsforbund, Forsvarets Sundhedstjeneste og Militærpsykologisk afdeling.
- Uddannelse tilbydes frivillige på veteranområdet. Initiativet skal oplyse de frivillige aktører om den nyeste viden og give de nødvendige værktøjer – fx vejledning til at håndtere svære situationer.
- Virksomheder og myndigheder, der – efter aftale med Veterancentret – har haft en udfordret veteran ansat i seks måneder, tildeles en kontant jobpræmie, der fx kan bruges til mentorvirke, kompetenceudvikling mv. Tiltaget skal åbne nye muligheder for veteraner, der har vanskeligt ved at bevare en fast tilknytning til arbejdsmarkedet.
- Forsvaret øger fokus på sårede veteraner ved ansættelser i civile stillinger i Forsvaret herunder fleksjob og løntilskudsjob.
- Tilskyndelse til øget samarbejde mellem kommunerne og Forsvaret og udbrede brugen af kommunale veterankoordinatorer.
- Kommunale veterankoordinatorer tilbydes en faglig opkvalificering. Formålet er at formidle den nyeste viden, som er særligt relevant i det daglige arbejde. Derudover tilstræbes det, at der etableres rammer for et fagligt samarbejde mellem veterankoordinatorerne på tværs af kommuner.

Initiativerne er generelt implementeret i løbet af 2017.

Brobyggerfunktion

Implementering af initiativerne på baggrund af servicetjekket af veteranindsatsen har vist et yderligere behov for en hurtig og sikker forbindelse mellem Veterancentrets beredskab og en efterfølgende sammenhængende tværfaglig og tværsektoriel indsats med inddragelse af familie og netværk af veteraner og frivillige. Derfor er der i løbet af 2017 oprettet en ny brobyggerfunktion bestående af tre årsværk ved Veterancentrets allerede eksisterende døgntelefon med henblik på at styrke håndteringen af henvendelser, der kalder på et hurtigt, sammenhængende og kvalificeret samarbejde. Brobyggerfunktionen skal endvidere sikre at bagvedliggende årsager afdækkes af relevante fagligheder med henblik på, at der koordineres en sammenhængende indsats med de faglige instanser, frivillige tilbud og med inddragelse af veteranen selv, andre veteraner og resurser i veteranens familie og netværk.